

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження Ігнатенка Сергія Сергійовича на тему «Правове регулювання спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право

Актуальність теми дисертації. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності є одним із інструментів державної податкової політики, спрямованої на стимулювання розвитку підприємництва та забезпечення доступності для здійснення господарської діяльності фізичними та юридичними особами. Нормативну основу цього інституту становлять положення Податкового кодексу України, які визначають критерії застосування відповідного спеціального податкового режиму, елементи правового механізму єдиного податку, правовий статус його платників, порядок обчислення податкових зобов'язань, а також правила ведення обліку та подання податкової звітності суб'єктами господарювання, що обрали спрощену систему оподаткування. Водночас, правове регулювання цього податкового режиму з моменту його запровадження у національне податкове законодавство не відзначається стабільністю, а перебуває у стані постійної трансформації, що зумовлює необхідність його системного наукового осмислення.

Окремої уваги потребує проблема зловживання правом при використанні спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Правозастосовна практика свідчить про поширеність схем мінімізації податкового навантаження, зокрема, через формальне дроблення бізнесу, використання фізичних осіб-підприємців для заміни трудових відносин, а також штучне дотримання критеріїв, необхідних для перебування на спрощеній системі оподаткування. Існування таких практик свідчить про недосконалість чинного правового регулювання та потребу у поглибленому науковому аналізі відповідних правовідносин з метою визначення чітких та

ефективних адміністративно-правових механізмів функціонування відповідного податкового режиму. Наукове опрацювання цієї проблематики має бути спрямоване на усунення системних недоліків правового регулювання, підвищення прозорості та підконтрольності відповідних правовідносин, а також на забезпечення балансу між фіскальними інтересами держави та платників податків. Актуальність теми додатково посилюється в умовах сучасних економічних викликів, пов'язаних із військовою агресією проти України та необхідністю підтримки малого та середнього бізнесу, зокрема суб'єктів господарювання, що були релоковані на підконтрольні органам державної влади України території, а також тих, що продовжують здійснювати діяльність у прифронтовій зоні.

У цьому контексті дисертаційне дослідження Сергія Ігнатенка є актуальним. Його робота спрямована на комплексне теоретичне осмислення правових засад функціонування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні, а також на формування науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних із застосуванням цього спеціального податкового режиму. Важливо, що автор орієнтується на гармонізацію національного податкового законодавства із правом Європейського Союзу, що відповідає зобов'язанням України як країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз змісту представленого дисертаційного дослідження свідчить про те, що дисертант у процесі проведення дослідження проаналізував значну кількість наукової літератури, що забезпечило належне теоретичне підґрунтя роботи та дозволило загалом досягти визначеної мети дослідження: здійснити комплексне теоретико-правове обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні. Також автором враховано матеріали правозастосовної практики, зокрема підходи, сформовані

Верховним Судом, що свідчить про прагнення забезпечити практичну релевантність дослідження. Структура дисертації є логічно виваженою, послідовно відображає її зміст, узгоджується з визначеною метою і поставленими завданнями дослідження.

Використання дисертантом комплексу загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, зокрема діалектичного, історичного, аналітичного, формально-юридичного, системно-структурного та порівняльно-правового, забезпечило можливість всебічного аналізу питань, окреслених у змісті дисертаційного дослідження, що, у свою чергу, дозволило сформулювати з належним рівнем наукової обґрунтованості теоретико-правові висновки та висунути пропозиції щодо вдосконалення чинного податкового законодавства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що автором сформовано цілісний теоретико-правовий підхід до осмислення спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності як структурного елементу податкової системи України, у межах якого вперше обґрунтовано критерії, що виключають ототожнення цього спеціального податкового режиму з інститутом податкових пільг, досліджено змістовне наповнення терміну «єдиний», який використано у назві фіскального платежу «єдиний податок», та його відповідність фактичному обсягу податкових обов'язків платників, а також запропоновано нові підходи до класифікації видів діяльності та підстав анулювання статусу платника єдиного податку.

Крім того, у дисертації удосконалено теоретичні підходи до визначення поняття «спрощена система оподаткування, обліку та звітності» як спеціального податкового режиму, його співвідношення з альтернативними системами оподаткування та іншими спеціальними податковими режимами. Також запропоновано уточнене визначення поняття «єдиний податок», удосконалено теоретико-правове обґрунтування необхідності збереження методів презумптивного оподаткування для окремих груп платників єдиного

податку та доцільності припинення функціонування другої групи платників єдиного податку.

Подальшого розвитку набули положення щодо виокремлення ознак, притаманних безпосередньо спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності як самостійному спеціальному податковому режиму, розкриття ролі спеціальних податкових режимів залежно від пріоритетів податкової політики держави, а також поглиблено наукові уявлення про елементи правового механізму єдиного податку, зокрема об'єкта, бази оподаткування та ставок.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані: у нормотворчій діяльності як теоретико-методологічне підґрунтя для вдосконалення податкового законодавства України у частині регулювання спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності; у правозастосовній практиці — при підготовці правових позицій, індивідуальних податкових консультацій та процесуальних документів; у науково-дослідній сфері — для подальшого розвитку доктрини фінансового та податкового права; а також в освітньому процесі — при викладанні відповідних навчальних дисциплін і підготовці навчально-методичних матеріалів.

У ході виконання дисертаційного дослідження здобувач опублікував три наукові праці, в яких відображено основні наукові результати дисертації:

1. Ігнатенко С.С. Особливості спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1. С. 334-339. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.54> .

2. Ігнатенко С.С. Єдиний податок в Україні: реформувати не можна скасувати. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Право». 2024. № 83. Ч. 2. С. 218-223. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.31> .

3. Ігнатенко С.С. Єдиний податок для суб'єктів спрощеної системи оподаткування не є «єдиним». Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 06. Ч. 2. С. 289-294. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.2.46> .

Здійснивши аналіз їхнього тексту, можна зробити висновок про їхню відповідність темі дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивно оцінюючи дисертацію С.С. Ігнатенка, її актуальність, наукову новизну, обґрунтованість та аргументованість її результатів, а також можливість використання пропозицій і рекомендацій дисертанта, варто зауважити, що окремі положення дослідження є дискусійними або ж недостатньо чітко сформульованими. Зазначене обумовлює необхідність висловлення таких зауважень:

1. У розділі 1 автор, досліджуючи правову природу спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, оперує низкою суміжних, але не тотожних категорій, зокрема: «правовий режим оподаткування», «податково-правовий режим», «спеціальний податковий режим», «спеціальний податково-правовий режим», «спрощений режим оподаткування» та «загальний режим оподаткування», розкриваючи їх зміст та характерні ознаки. Водночас, за винятком зіставлення загального та спеціального податкових режимів, у дисертаційному дослідженні не визначено їх чітке співвідношення у системі фінансово-правових понять (зокрема, як понять різного рівня узагальнення). Доцільним видається відобразити у роботі системне структурування цих категорій.

2. У висновках до розділу 1 автор зазначає про функціонування у національній податковій системі України двох альтернативних податкових режимів: загального та спрощеного (спеціального), вказуючи на неможливість їх одночасного застосування одним і тим самим платником податку у певний момент часу. Водночас таке твердження видається дискусійним, оскільки у підрозділі 2.1 дисертації під час аналізу реального обсягу податкових зобов'язань платників єдиного податку автор обґрунтовано зазначає, що обрання суб'єктом господарювання спрощеної системи оподаткування не означає обмеження його податкового навантаження виключно єдиним податком. Зокрема, звертається увага на обов'язок сплати окремих податків і зборів, характерних для загальної системи оподаткування (як-от, наявність у

четвертої групи платників єдиного податку обов'язку сплачувати податок на додану вартість при досягненні реєстраційного ліміту). За таких умов потребує додаткового уточнення позиція дисертанта щодо твердження про неможливість одночасного застосування загального та спрощеного (спеціального) податкових режимів одним і тим самим платником податку у певний момент часу.

3. У розділі 2 автор звертає увагу на відсутність у Податковому кодексі України прямої норми, яка б містила чітке та уніфіковане визначення об'єкта оподаткування для платників єдиного податку першої, другої та третьої груп, та обґрунтовує необхідність звернення до теорії податкового права для з'ясування змісту цієї категорії. Водночас така констатація не супроводжується достатньо визначеною авторською позицією щодо шляхів вирішення існуючої прогалини. У зв'язку з цим доцільно було б чітко сформулювати, чи вважає здобувач за необхідне внесення змін до Податкового кодексу України з метою нормативного закріплення уніфікованого підходу до визначення об'єкта оподаткування для зазначених груп платників, або ж, навпаки, обґрунтувати достатність чинної конструкції правового регулювання.

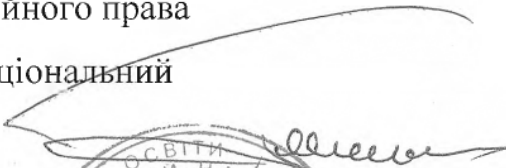
Висловлені пропозиції та зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки представленого наукового дослідження.

Загальний висновок. Дисертація Ігнатенка Сергія Сергійовича на тему «Правове регулювання спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною, кваліфікованою науковою працею, яка за змістовним наповненням, рівнем теоретичного опрацювання та науковою новизною відповідає вимогам, що ставляться до дисертаційних досліджень відповідно до «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12

січня 2022 року № 44 (зі змінами та доповненнями), а її автор – Ігнатенко Сергій Сергійович, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»

 Валерій ПАЦКАН

Підпис Валерія Пацкана засвідчую:

Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

 Олена МЕЛЬНИК